Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

21 päivänä tammikuuta 2021*

Muutoksenhaku – Oikeus tutustua Euroopan unionin toimielinten asiakirjoihin – Asetus (EY) N:o 1049/2001 – 10 artikla – Tutustumisoikeuden epääminen – Unionin yleisessä tuomioistuimessa Euroopan parlamentin päätöksestä, jossa evättiin oikeus tutustua asiakirjaan, nostettu kanne – Kolmas ilmaisee asiakirjan huomautuksin varustetun version kanteen nostamisen jälkeen – Unionin yleisen tuomioistuimen toteama lausunnon antamisen raukeaminen oikeussuojan tarpeen lakkaamisen vuoksi – Oikeudellinen virhe

Asiassa C-761/18 P,

jossa on kyse Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 56 artiklaan perustuvasta valituksesta, joka on pantu vireille 3.12.2018,

Päivi Leino-Sandberg, kotipaikka Helsinki (Suomi), edustajinaan O. W. Brouwer ja B. A. Verheijen, advocaten, sekä S. Schubert, Rechtsanwalt,

valittajana,

jota tukevat

Suomen tasavalta, asiamiehenään M. Pere, ja

Ruotsin kuningaskunta, asiamiehinään aluksi A. Falk, C. Meyer-Seitz, H. Shev, J. Lundberg ja H. Eklinder, sittemmin C. Meyer-Seitz, H. Shev ja H. Eklinder,

väliintulijoina muutoksenhakuasteessa,

ja jossa muuna osapuolena on

Euroopan parlamentti, asiamiehinään C. Burgos, I. Anagnostopoulou ja L. Vétillard,

vastaajana ensimmäisessä oikeusasteessa,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja E. Regan sekä tuomarit M. Ilešič, E. Juhász, C. Lycourgos ja I. Jarukaitis (esittelevä tuomari),

julkisasiamies: M. Bobek,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

kuultuaan julkisasiamiehen 16.7.2020 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Päivi Leino-Sandberg vaatii valituksellaan unionin tuomioistuinta kumoamaan unionin yleisen tuomioistuimen 20.9.2018 antaman määräyksen Leino-Sandberg v. parlamentti (T-421/17, ei julkaistu, EU:T:2018:628; jäljempänä valituksenalainen määräys), jossa unionin yleinen tuomioistuin katsoi, että ei ole enää aihetta lausunnon antamiseen Leino-Sandbergin kanteesta, jossa vaadittiin kumoamaan 3.4.2017 annettu Euroopan parlamentin päätös A(2016) 15112 (jäljempänä riidanalainen päätös), jossa kieltäydyttiin antamasta hänelle tutustuttavaksi 8.7.2015 annettua, Emilio De Capitanille osoitettua parlamentin päätöstä A(2015) 4931.

Asian tausta

2 Valittaja, joka toimi kansainvälisen oikeuden ja eurooppaoikeuden professorina Itä-Suomen yliopistossa, esitti parlamentille kolmikantakokousten avoimuutta koskevan kahden tutkimushankkeen yhteydessä pyynnön saada tutustua tämän toimielimen asiakirjoihin. Tässä yhteydessä hän pyysi erityisesti saada tutustua 8.7.2015 annettuun Euroopan parlamentin päätökseen A(2015) 4931, jossa kieltäydyttiin antamasta Emilio De Capitanille oikeutta tutustua kokonaisuudessaan asiakirjoihin LIBE 2013-0091-02 ja LIBE-2013-0091-03 (jäljempänä päätös A(2015) 4931 tai pyydetty asiakirja). Kyseisessä päätöksessä parlamentti olennaisilta osin epäsi De Capitanilta oikeuden tutustua tuolloin meneillään olleiden kolmikantakokousten yhteydessä laadittujen kahden taulukon neljänteen sarakkeeseen.

3 De Capitani nosti tästä päätöksestä kumoamiskanteen, joka rekisteröitiin unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamossa 18.9.2015 asianumerolla T-540/15. Tällä välin De Capitani julkaisi mainitun asiakirjan verkossa blogissa (jäljempänä riidanalainen asiakirja).

4 Parlamentti kieltäytyi riidanalaisessa päätöksessä antamasta pyydettyä asiakirjaa valittajalle tutustuttavaksi sillä perusteella, että koska se, jolle mainittu asiakirja oli osoitettu, oli riitauttanut sen unionin yleisessä tuomioistuimessa ja koska tuomioistuinmenettely oli yhä vireillä, sen sisältämien tietojen ilmaiseminen vahingoittaisi Euroopan parlamentin, neuvoston ja komission asiakirjojen saamisesta yleisön tutustuttavaksi 30.5.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EY) N:o 1049/2001 (EYVL 2001, L 145, s. 43) 4 artiklan 2 kohdan toisessa luetelmakohdassa tarkoitettua tuomioistuinkäsittelyn suojaa.

5 Unionin yleinen tuomioistuin kumosi päätöksen A(2015) 4931 22.3.2018 antamallaan tuomiolla De Capitani v. parlamentti (T-540/15, EU:T:2018:167).

Menettely unionin yleisessä tuomioistuimessa ja valituksenalainen määräys

6 Valittaja nosti unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 6.7.2017 toimittamallaan kannekirjelmällä kanteen riidanalaisen päätöksen kumoamiseksi. Suomen tasavalta ja Ruotsin kuningaskunta pyysivät saada osallistua oikeudenkäyntiin tukeakseen valittajan vaatimuksia.

7 Unionin yleinen tuomioistuin tiedusteli 14.11.2017 työjärjestyksensä 89 artiklan nojalla toteutetulla prosessinjohtotoimella valittajalta erityisesti, oliko hänen pyyntönsä täytetty sen johdosta, että hänellä oli mahdollisuus tutustua riidanalaiseen asiakirjaan internetissä. Parlamentti esitti 27.3.2018 unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon työjärjestyksen 130 artiklan 2 kohdan nojalla toimittamallaan erillisellä asiakirjalla lausunnon antamisen raukeamista koskevan hakemuksen.

8 Valittaja toimitti 20.4.2018 unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon huomautuksensa lausunnon antamisen raukeamista koskevasta hakemuksesta ja vaati unionin yleistä tuomioistuinta hylkäämään tämän hakemuksen.

9 Unionin yleinen tuomioistuin katsoi valituksenalaisessa määräyksessä, ettei lausunnon antamiseen valittajan kanteesta ole enää aihetta, koska mainittu kanne oli menettänyt tarkoituksensa sen jälkeen, kun riidanalainen asiakirja oli ilmaistu internetissä. Unionin yleisen tuomioistuimen mukaan tässä yhteydessä ei voitu soveltaa oikeuskäytäntöä, jonka mukaan valittajalla voi säilyä intressi vaatia unionin toimielimen toimen kumoamista, jotta voitaisiin välttää se, että kyseistä tointa väitetysti rasittava lainvastaisuus toistuu tulevaisuudessa. Unionin yleisen tuomioistuimen mukaan parlamentin kieltäytyminen antamasta asiakirjaa tutustuttavaksi oli tapaus- ja tilannekohtaista.

Asianosaisten vaatimukset unionin tuomioistuimessa

10 Valittaja vaatii valituksessaan, että unionin tuomioistuin

– kumoaa valituksenalaisen määräyksen

– ratkaisee asian lopullisesti

– velvoittaa parlamentin korvaamaan oikeudenkäyntikulut ja

– velvoittaa väliintulijat vastaamaan omista oikeudenkäyntikuluistaan.

11 Suomen tasavalta vaatii, että unionin tuomioistuin

– kumoaa valituksenalaisen määräyksen ja

– palauttaa asian unionin yleiseen tuomioistuimeen uudelleen käsiteltäväksi.

12 Ruotsin kuningaskunta vaatii, että unionin tuomioistuin

– kumoaa valituksenalaisen määräyksen ja

– ratkaisee asian lopullisesti.

13 Parlamentti vaatii, että unionin tuomioistuin

– hylkää valituksen ja

– velvoittaa valittajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Valitus

14 Valittaja esittää valituksensa tueksi kaksi valitusperustetta. Ensimmäisessä valitusperusteessaan hän moittii unionin yleistä tuomioistuinta siitä, että se katsoi, että kanne on menettänyt tarkoituksensa eikä lausunnon antamiseen ollut enää aihetta. Valittaja moittii toisessa valitusperusteessaan unionin yleistä tuomioistuinta siitä, että se katsoi, että se, että kolmas julkaisi asiakirjan, oli johtanut valittajan oikeussuojan tarpeen menettämiseen.

Ensimmäinen valitusperuste

Asianosaisten lausumat

15 Valittaja väittää ensimmäisessä valitusperusteessaan, joka sisältää kaksi väitettä, lähinnä, että unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisen virheen katsoessaan, että koska henkilö, jolle pyydetty asiakirja oli osoitettu, oli julkaissut mainitun asiakirjan internetissä, ensimmäisessä oikeusasteessa nostettu kanne oli menettänyt tarkoituksensa.

16 Valittaja väittää yhtäältä, että unionin yleinen tuomioistuin on jättänyt huomiotta 4.9.2018 annetussa tuomiossa ClientEarth v. komissio (C-57/16 P, EU:C:2018:660) vahvistetun periaatteen, jonka mukaan riidan kohde säilyy, jos toimielin, joka oli alun perin evännyt oikeuden tutustua pyydettyihin asiakirjoihin, ei näiden asiakirjojen julkaisemisesta huolimatta peruuta päätöstään. Nyt käsiteltävässä asiassa parlamentti ei ole peruuttanut riidanalaista päätöstä.

17 Toisaalta valittaja moittii unionin yleistä tuomioistuinta siitä, että se sovelsi liian tiukkaa ja virheellistä arviointiperustetta tyytyessään tutkimaan, saattoiko valittaja ”täysin laillisesti” käyttää riidanalaista asiakirjaa sen jälkeen, kun De Capitani oli julkaissut sen blogissaan. Valittaja korostaa, että koska hänen on tutkijana noudatettava laatua, objektiivisuutta ja tutkimusetiikkaa koskevia yliopistollisia vaatimuksia, hän on velvollinen käyttämään ainoastaan autenttisista lähteistä saatuja tietoja, ja De Capitani oli itse ilmoittanut, että tämän pyydetystä asiakirjasta julkaisema versio oli ”versio, jossa [tämä oli] käyttänyt tehokeinoja / johon [tämä oli] liittänyt huomautuksia”. Asetuksen N:o 1049/2001 tarkoituksesta ei valittajan mukaan myöskään ilmene, että sitä olisi tulkittava niin, että sillä, että kolmas julkaisee asiakirjan, voitaisiin korvata kyseisen toimielimen tämän saman asetuksen nojalla yleisölle myöntämä tutustumisoikeus.

18 Suomen ja Ruotsin hallitukset tukevat valittajan väitteitä ja katsovat, että kanne ei ole menettänyt tarkoitustaan.

19 Suomen hallitus huomauttaa erityisesti, että sen tietojen mukaan unionin tuomioistuin ei ole missään vaiheessa katsonut, että sillä, että kolmas ilmaisee asiakirjan sisältämiä tietoja, olisi merkitystä arvioitaessa, onko kantajan oikeussuojan tarve yhä olemassa asiassa, joka koskee asetuksen N:o 1049/2001 soveltamista. Suomen hallitus väittää lisäksi, että 11.12.2006 annetulla määräyksellä Weber v. komissio (T-290/05, ei julkaistu, EU:T:2006:381), 3.10.2012 annetulla tuomiolla Jurašinović v. neuvosto (T-63/10, EU:T:2012:516) ja 15.10.2013 annetulla tuomiolla European Dynamics Belgium ym. v. EMA (T-638/11, ei julkaistu, EU:T:2013:530), joihin unionin yleinen tuomioistuin viittasi valituksenalaisen määräyksen 27 kohdassa, ratkaistuissa asioissa kyseessä olleet tilanteet eroavat käsiteltävässä asiassa kyseessä olevasta tilanteesta.

20 Parlamentti puolestaan vaatii ensimmäisen valitusperusteen hylkäämistä.

21 Yhtäältä parlamentti väittää, että nyt käsiteltävässä asiassa ja toisaalta asiassa, jossa annettiin 4.9.2018 tuomio ClientEarth v. komissio (C-57/16 P, EU:C:2018:660), kyseessä olevat tosiseikat ovat erilaisia, eikä unionin tuomioistuimen viimeksi mainitussa asiassa omaksumaa päättelyä voida soveltaa nyt käsiteltävässä asiassa. Ainoa yhteinen seikka tuossa tuomiossa ja nyt käsiteltävässä asiassa on se, että kyseinen toimielin ei ole peruuttanut riidanalaista päätöstä.

22 Toisaalta parlamentti väittää, että laatuvaatimuksia ja sitä, että yliopiston tutkijan ei ole mahdollista tukeutua internethakuihin, koskevaa perustelua ei ole esitetty unionin yleisessä tuomioistuimessa. Kyse on sen mukaan siten uudesta perusteesta, jolla laajennetaan oikeudenkäynnin kohdetta ja joka on näin ollen jätettävä tutkimatta.

23 Parlamentti huomauttaa lisäksi, että unionin yleinen tuomioistuin ei ole todennut eikä edes tutkinut, voidaanko sillä, että De Capitani julkaisi riidanalaisen asiakirjan, pätevästi korvata yleisön tutustumisoikeus, vaan se arvioi ainoastaan, saattoiko valittaja käyttää kyseistä asiakirjaa täysin laillisesti yliopistollisessa työssään.

24 Lisäksi parlamentti toteaa Suomen hallituksen väitteestä, jonka mukaan valittajalla ei voi olla täydellistä varmuutta riidanalaisen asiakirjan julkaisemisen ja käyttämisen laillisuudesta, ettei valittaja ole missään vaiheessa ilmaissut epäilevänsä sitä, etteikö De Capitani, jolle pyydetty asiakirja oli osoitettu, olisi riidanalaisen asiakirjan julkaissut henkilö. Parlamentti katsoo, ettei tältä osin ole mitään epäilystä.

25 Lopuksi parlamentti väittää, että toisin kuin Suomen hallitus esittää, valituksenalaisessa määräyksessä mainitusta oikeuskäytännöstä ilmenee, että unionin yleinen tuomioistuin määritteli yleisen kriteerin katsoessaan, että päätöksen, jossa kieltäydytään antamasta asiakirjoja tutustuttavaksi, kumoamiseksi nostettu kanne on menettänyt tarkoituksensa, kun kolmas on asettanut kyseiset asiakirjat saataville, koska hakija voi tosiasiassa tutustua niihin ja käyttää niitä tavalla, joka on yhtä laillinen kuin jos hän olisi saanut ne asetuksen N:o 1049/2001 nojalla tekemänsä hakemuksen perusteella.

Unionin tuomioistuimen arviointi asiasta

26 Ensimmäisessä valitusperusteessaan valittaja väittää Suomen ja Ruotsin hallitusten tukemana pääasiallisesti, että unionin yleinen tuomioistuin teki oikeudellisen virheen katsoessaan, että kanne oli menettänyt tarkoituksensa. Yhtäältä hän väittää ensimmäisessä väitteessään, että koska parlamentti ei ollut peruuttanut riidanalaista päätöstä, kanne säilytti tarkoituksensa. Toisaalta hän väittää toisessa väitteessään, että unionin yleinen tuomioistuin sovelsi liian tiukkaa ja virheellistä arviointiperustetta tyytyessään selvittämään ainoastaan, saattoiko hän laillisesti käyttää riidanalaista asiakirjaa sen jälkeen, kun kolmas oli ilmaissut asiakirjan internetissä julkaisemalla sen versiona, johon oli liitetty huomautuksia ja jossa oli alleviivauksia, vaikka se, että valittaja on yliopiston tutkija, edellyttää, että hän käyttää vain autenttisista lähteistä saatuja tietoja.

27 Tämän tuomion 22 kohdassa esitetystä oikeudenkäyntiväitteestä, jonka mukaan toista väitettä ei ole esitetty unionin yleisessä tuomioistuimessa, on muistutettava, että unionin tuomioistuimen oikeuskäytännöstä ilmenee, että jos asianosaisella olisi oikeus esittää ensi kertaa vasta unionin tuomioistuimessa vaatimuksilleen perusteita, joihin hän ei ole unionin yleisessä tuomioistuimessa vedonnut, asianosaisella olisi oikeus laajentaa unionin tuomioistuimessa kannettaan unionin yleisessä tuomioistuimessa käsiteltyyn asiaan nähden. Unionin tuomioistuin on siten valitusasioissa toimivaltainen tutkimaan lähtökohtaisesti ainoastaan arvioinnit, jotka unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt sille esitetyistä perusteista. Perustelu, jota ei ole esitetty ensimmäisessä oikeusasteessa, ei ole kuitenkaan uusi peruste, joka on jätettävä tutkimatta valituksen yhteydessä, jos sillä vain laajennetaan perusteluja, joihin on jo vedottu unionin yleiseen tuomioistuimeen toimitetussa kannekirjelmässä esitetyn kanneperusteen yhteydessä (tuomio 10.4.2014, Areva ym. v. komissio, C-247/11 P ja C-253/11 P, EU:C:2014:257, 113 ja 114 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

28 Nyt käsiteltävässä asiassa on todettava, että valittaja väitti lausunnon antamisen raukeamista koskevasta hakemuksesta unionin yleisessä tuomioistuimessa esittämiensä huomautusten 3 kohdassa lähinnä, että asiakirjan ei voida katsoa tulleen ”julkaistuksi” sellaisenaan, kun yksityinen on ilmaissut sen internetissä, koska tällainen ilmaiseminen ei ole verrattavissa siihen, että toimielin antaa asiakirjan tutustuttavaksi tai julkaisee sen.

29 Näin ollen on niin, että vaikka valittaja ei ole nimenomaisesti todennut ensimmäisessä oikeusasteessa, että se, että hän on tutkija, jonka on noudatettava yliopistollisia laatu- ja objektiivisuusvaatimuksia, edellyttää, että hän käyttää ainoastaan autenttisista lähteistä saatuja tietoja, toisella väitteellä, jonka mukaan unionin yleinen tuomioistuin on soveltanut liian tiukkaa ja virheellistä arviointiperustetta nojautumalla siihen, että valittaja saattoi laillisesti käyttää riidanalaista asiakirjaa sen jälkeen, kun kolmas oli julkaissut sen, vain laajennetaan perusteluja, joihin valittaja on vedonnut unionin yleisessä tuomioistuimessa.

30 Näin ollen ensimmäisen valitusperusteen toinen väite voidaan ottaa tutkittavaksi.

31 Ensimmäisen valitusperusteen perusteltavuudesta on todettava, että unionin yleinen tuomioistuin viittasi valituksenalaisen määräyksen 27 kohdassa oikeuskäytäntöönsä, jonka mukaan ”asiakirjoihin tutustumista koskevan oikeuden epäämisestä tehtyä päätöstä koskeva kumoamiskanne menettää kohteensa, kun kolmas on antanut kyseiset asiakirjat tutustuttavaksi ja hakija voi tutustua niihin ja käyttää niitä yhtä laillisesti kuin jos hän olisi saanut ne asetuksen N:o 1049/2001 nojalla tehdyn hakemuksen johdosta”. Lisäksi unionin yleinen tuomioistuin totesi kyseisen määräyksen 28 kohdassa, että tätä oikeuskäytäntöä sovelletaan sitäkin suuremmalla syyllä käsiteltävässä asiassa, ”koska se, jolle [riidanalainen] asiakirja [oli] osoitettu, oli itse asettanut asiakirjan täydellisen version julkisesti saataville sillä seurauksella, ettei [ollut] epäilystäkään siitä, että kantaja voi käyttää sitä täysin laillisesti yliopistollisessa opetus- ja tutkimustyössään”.

32 On muistutettava, että unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan kantajan oikeussuojan tarpeen on kanteen kohteen kannalta oltava olemassa kannetta nostettaessa, tai muuten kanne jätetään tutkimatta. Tämän oikeudenkäynnin kohteen on oikeussuojan tarpeen tavoin oltava olemassa tuomioistuimen ratkaisun julistamiseen saakka, mikä edellyttää sitä, että kanteen lopputulos voi tuottaa kantajalle etua, tai muuten lausunnon antaminen asiassa raukeaa (tuomio 28.5.2013, Abdulrahim v. neuvosto ja komissio, C-239/12 P, EU:C:2013:331, 61 kohta; tuomio 23.11.2017, Bionorica ja Diapharm v. komissio, C-596/15 P ja C-597/15 P, EU:C:2017:886, 84 ja 85 kohta; tuomio 6.9.2018, Bank Mellat v. neuvosto, C-430/16 P, EU:C:2018:668, 50 kohta ja tuomio 17.10.2019, Alcogroup ja Alcodis v. komissio, C-403/18 P, EU:C:2019:870, 24 kohta).

33 Nyt käsiteltävässä asiassa on todettava, että vaikka kolmas osapuoli on ilmaissut riidanalaisen asiakirjan, parlamentti ei ole muodollisesti peruuttanut riidanalaista päätöstä, joten toisin kuin unionin yleinen tuomioistuin on katsonut muun muassa valituksenalaisen määräyksen 27 ja 28 kohdassa, riidan kohde on säilynyt (ks. vastaavasti tuomio 4.9.2018, ClientEarth v. komissio, C-57/16 P, EU:C:2018:660, 45 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

34 Sen selvittämiseksi, olisiko unionin yleisen tuomioistuimen pitänyt lausua kanteen asiakysymyksestä, on siten tutkittava tämän tuomion 32 kohdassa mainitun unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti, saattoiko valittaja kyseisestä ilmaisemisesta huolimatta vielä vedota oikeussuojan tarpeeseen, mikä edellyttää sen määrittämistä, saavuttiko valittaja mainitulla ilmaisemisella täysin ne tavoitteet, joihin se pyrki kyseiseen asiakirjaan tutustumista koskevalla pyynnöllään (ks. vastaavasti tuomio 4.9.2018, ClientEarth v. komissio, C-57/16 P, EU:C:2018:660, 47 kohta).

35 Aluksi on todettava, että vaikka oikeussuojan tarve, jonka on oltava olemassa tuomioistuimen ratkaisun julistamiseen saakka sillä uhalla, että lausunnon antaminen asiassa raukeaa, on pääasiaan sovellettavasta aineellisesta oikeudesta riippumaton menettelyllinen edellytys, sitä ei kuitenkaan voida erottaa tästä oikeudesta, koska oikeussuojan tarpeen olemassaoloa arvioidaan kannekirjelmässä esitetyn aineellisen vaatimuksen valossa.

36 Tässä yhteydessä on muistutettava, että asetus N:o 1049/2001 liittyy ensimmäisen perustelukappaleensa mukaisesti SEU 1 artiklan toisessa kohdassa ilmaistuun unionin lainsäätäjän tahtoon saavuttaa uusi vaihe kehityksessä sellaisen yhä läheisemmän Euroopan kansojen välisen liiton luomiseksi, jossa päätökset tehdään mahdollisimman avoimesti ja mahdollisimman lähellä kansalaisia (tuomio 4.9.2018, ClientEarth v. komissio, C-57/16 P, EU:C:2018:660, 73 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

37 Tätä unionin perustavanlaatuista tavoitetta heijastaa myös yhtäältä SEUT 15 artiklan 1 kohta, jossa määrätään muun muassa, että unionin toimielimet, elimet ja laitokset toimivat mahdollisimman avoimesti, ja tämä avoimuusperiaate vahvistetaan myös SEU 10 artiklan 3 kohdassa ja SEUT 298 artiklan 1 kohdassa, ja toisaalta se, että asiakirjoihin tutustumista koskeva oikeus vahvistetaan Euroopan unionin perusoikeuskirjan 42 kohdassa (tuomio 4.9.2018, ClientEarth v. komissio, C-57/16 P, EU:C:2018:660, 74 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

38 Tässä yhteydessä asetuksella N:o 1049/2001 pyritään antamaan yleisölle mahdollisimman laaja oikeus tutustua toimielinten asiakirjoihin, kuten sen neljännestä perustelukappaleesta ja 1 artiklasta käy ilmi (ks. tuomio 1.7.2008, Ruotsi ja Turco v. neuvosto, C-39/05 P ja C-52/05 P, EU:C:2008:374, 33 kohta).

39 Tätä varten asetuksen N:o 1049/2001 2 artiklan 1 kohdassa säädetään, että ”jokaisella unionin kansalaisella sekä jokaisella luonnollisella henkilöllä, joka asuu jossain jäsenvaltiossa, sekä jokaisella oikeushenkilöllä, jolla on sääntömääräinen kotipaikka jossain jäsenvaltiossa, on oikeus tutustua toimielinten asiakirjoihin tässä asetuksessa määriteltyjen periaatteiden, edellytysten ja rajoitusten mukaisesti”, ja sen 4 kohdassa lisätään, että ”yleisön on saatava tutustua asiakirjoihin joko kirjallisen hakemuksen perusteella tai suoraan sähköisessä muodossa tai rekisteristä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta [tämän direktiivin] 4 ja 9 artiklan soveltamista”.

40 Näin ollen kyseisessä asetuksessa vahvistetaan yhtäältä jokaisen henkilön lähtökohtainen oikeus tutustua toimielimen asiakirjoihin ja toisaalta toimielimen lähtökohtainen velvollisuus antaa oikeus tutustua asiakirjoihinsa.

41 Mainitun asetuksen 4 artiklassa luetellaan tyhjentävästi ne poikkeukset oikeudesta tutustua toimielinten asiakirjoihin, joiden nojalla toimielimet voivat evätä oikeuden tutustua asiakirjaan, jottei sen sisältämien tietojen ilmaiseminen vahingoittaisi jotain kyseisellä 4 artiklalla suojatuista eduista (ks. vastaavasti tuomio 28.11.2013, Jurašinović v. neuvosto, C-576/12 P, EU:C:2013:777, 44 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

42 Saman asetuksen 10 artiklan, joka koskee yksityiskohtaisia sääntöjä oikeudesta tutustua asiakirjoihin hakemuksen perusteella, 1 kohdassa puolestaan säädetään, että ”hakija saa tutustua asiakirjoihin toivomuksensa mukaan joko siten, että hän tutustuu asiakirjoihin toimielimen tiloissa tai siten, että hänelle toimitetaan niistä jäljennös, mukaan lukien sähköisessä muodossa oleva jäljennös, jos sellainen on saatavissa”.

43 Lisäksi on huomattava, että asetuksen N:o 1049/2001 10 artiklan 2 kohdassa säädetään, että ”toimielin voi täyttää asiakirjan antamiseen tutustuttavaksi liittyvät velvollisuutensa tiedottamalla hakijalle, miten hän voi saada asiakirjan”, mutta ainoastaan, ”jos kyseinen toimielin on jo luovuttanut asiakirjan ja se on helposti hakijan saatavilla”.

44 Kun toimielin tiedottaa hakijalle, miten tämä voi saada pyydetyn asiakirjan, jonka kyseinen toimielin on jo luovuttanut, se täyttää näin ollen velvollisuutensa antaa oikeus tutustua kyseiseen asiakirjaan samalla tavalla kuin jos se olisi itse antanut sen suoraan tiedoksi hakijalle. Tällainen tiedottaminen on nimittäin olennainen edellytys pyydetyn asiakirjan tyhjentävyyden, koskemattomuuden ja laillisen käytön varmistamiseksi.

45 Sitä vastoin ei voida katsoa, että kyseinen toimielin olisi täyttänyt velvollisuutensa antaa oikeus tutustua asiakirjaan pelkästään sen takia, että kolmas on ilmaissut asiakirjan ja että hakija on saanut siitä tiedon.

46 Toisin kuin tilanteessa, jossa asianomainen toimielin on itse luovuttanut asiakirjan, minkä ansiosta hakija voi tutustua siihen ja käyttää sitä laillisesti samalla kun varmistetaan asiakirjan tyhjentävyys ja koskemattomuus, kolmannen ilmaisemaa asiakirjaa ei näet voida pitää virallisena tai toimielimen virallisen kannan ilmaisevana asiakirjana, jos kyseinen toimielin ei ole antanut yksiselitteistä hyväksyntää, jonka mukaan saatu asiakirja on tosiaankin peräisin toimielimeltä ja ilmaisee sen virallisen kannan.

47 Jos parlamentin esittämä ja unionin yleisen tuomioistuimen omaksuma kanta hyväksyttäisiin, toimielin vapautuisi velvollisuudestaan antaa oikeus tutustua pyydettyyn asiakirjaan, vaikka yksikään asetuksessa N:o 1049/2001 säädetyistä edellytyksistä, joiden perusteella se voisi vapautua tästä velvollisuudesta, ei täyttyisi.

48 Näin ollen nyt käsiteltävässä asiassa kyseessä olevan kaltaisessa tilanteessa, jossa valittaja on saanut tutustua ainoastaan kolmannen ilmaisemaan riidanalaiseen asiakirjaan ja jossa parlamentti yhä epää häneltä oikeuden tutustua pyydettyyn asiakirjaan, ei voida katsoa, että valittaja olisi saanut oikeuden tutustua kyseiseen asiakirjaan asetuksessa N:o 1049/2001 tarkoitetulla tavalla tai että hän olisi näin ollen menettänyt intressin vaatia riidanalaisen päätöksen kumoamista pelkästään tämän ilmaisemisen seurauksena. Päinvastoin, tällaisessa tilanteessa valittajalla säilyy todellinen intressi saada tutustua kyseisen asetuksen 10 artiklan 1 ja 2 kohdassa tarkoitettuun todistusvoimaiseksi saatettuun versioon pyydetystä asiakirjasta, millä taataan se, että kyseinen toimielin on asiakirjan laatija ja että tässä asiakirjassa ilmaistaan sen virallinen kanta.

49 Näin ollen unionin yleinen tuomioistuin teki oikeudellisen virheen valituksenalaisen määräyksen 27 ja 28 kohdassa rinnastaessaan sen, että kolmas osapuoli ilmaisee asiakirjan, siihen, että asianomainen toimielin luovuttaa pyydetyn asiakirjan asetuksessa N:o 1049/2001 tarkoitetulla tavalla, ja päätellessään kyseisen määräyksen 37 kohdassa, ettei lausunnon antamiseen kanteesta ollut enää aihetta sillä perusteella, että koska kolmas oli ilmaissut asiakirjan, valittaja saattoi tutustua asiakirjaan ja käyttää sitä yhtä laillisesti kuin jos hän olisi saanut sen mainitun asetuksen nojalla esittämänsä pyynnön johdosta.

50 Edellä esitetystä seuraa, että ensimmäinen valitusperuste on hyväksyttävä ja valituksenalainen määräys on kumottava ilman, että on tarpeen tutkia tämän valitusperusteen muita perusteluja tai toista valitusperustetta.

Unionin yleisessä tuomioistuimessa nostettu kanne

51 Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 61 artiklan ensimmäisessä kohdassa määrätään, että kumotessaan unionin yleisen tuomioistuimen ratkaisun unionin tuomioistuin voi joko itse ratkaista asian lopullisesti, jos asia on ratkaisukelpoinen, tai palauttaa asian unionin yleisen tuomioistuimen ratkaistavaksi.

52 Koska unionin yleinen tuomioistuin on nyt käsiteltävässä asiassa hyväksynyt parlamentin hakemuksen lausunnon antamisen raukeamisesta tutkimatta kanteen asiakysymystä, unionin tuomioistuin katsoo, että asia ei ole ratkaisukelpoinen. Asia on näin ollen palautettava unionin yleiseen tuomioistuimeen.

Oikeudenkäyntikulut

53 Koska asia palautetaan unionin yleiseen tuomioistuimeen, oikeudenkäyntikuluista päätetään myöhemmin.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (viides jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Unionin yleisen tuomioistuimen 20.9.2018 antama määräys Leino-Sandberg vastaan parlamentti (T-421/17, ei julkaistu, EU:T:2018:628) kumotaan.

2) Asia palautetaan unionin yleiseen tuomioistuimeen.

3) Oikeudenkäyntikuluista päätetään myöhemmin.

Allekirjoitukset